

medium=Social&utm_campaign=Feed%3A+Reuters%2FworldNews+%28Reuters+World+News%29 (07.07.2017). – Title from screen.

4. Putin obiyasnil funktsii spetspredstavitelia SShA po probleme Ukrainy [Elektronnyi resurs] / RIA Novosti Ukraina. – Rezhym dostupu: <http://rian.com.ua/russia/20170709/1025668911.html> (09.07.2017). – Nazva z ekranu.

5. Pronina A. Konfliktnost v rossiisko-amerikanskikh otnosheniyakh: predposilki i perspektivy [Elektronnyi resurs] / Vneshnopolitetskert. – Rezhim dostupa: <http://fp-expert.ru/blog/595-konfliktnost-v-rossijsko-amerikanskikh-otnosheniyakh-predposylki-i-perspektivy.html> (12.03.2017). – Nazvanie s ekranu.

6. Manukov S. Smozhet li amerikanskiy gaz konkurirovat s rossiyskim v Evrope? [Elektronnyi resurs] / Ekspert. – Rezhym dostupu: <http://expert.ru/2017/06/19/smozhet-li-amerikanskiy-gaz-konkurirovat-s-rossijskim-v-evrope/> (11.07.2017). – Nazva z ekranu.

7. Sokrushitelnyy udar po Kremliu: v Belom dome zaverili, chto podderzhivaiut nashumevshiy zakonoproekt o novykh zhestkikh sanktsiyakh protiv Rossii [Elektronnyi resurs] / Dialog.ua. – Rezhym dostupu: https://www.dialog.ua/news/124228_1499722268 (11.07.2017). – Nazva z ekranu.

8. Poroshenko rasskazal, o chem razghovarival s ministrom energetiki SShA [Elektronnyi resurs] / Narodna Pravda. – Rezhym dostupu: <https://ru.narodna-pravda.ua/2017/06/20/poroshenko-rasskazal-o-chem-razgovaryval-s-mynystrom-energetyky-ssha/> (20.06.2017). – Nazva z ekranu.

Vonsovych O. S., PhD in Political Science, associate professor of international relations department of Private Joint Stock Company «Higher educational institution «University of Central Europe» (Ukraine, Kyiv), sefinrof@ipnet.ua

Foreign Policy Dialogue D. Trump with V. Putin: Perspectives for Ukraine

The purpose of this article is to explore the current foreign policy dialogue of D. Trump with V. Putin in the context of determining from its results the prospects for Ukraine. During writing, the author used the following methods: analysis, synthesis, comparison, induction, deduction. The main obtained conclusions are as follows: D. Trump's foreign policy dialogue with V. Putin has more differences than consensus points of understanding; one of the fields of foreign policy confrontation is Europe, in particular the European Union: in it the interests of the US and Russia are most active in such areas as economic, energy, foreign policy, humanitarian, security; as for Ukraine, the further developments will depend on what the presidents of the United States and Russia agree on in the near future to settle the situation in the Donbass, territorial problems, energy and economic spheres and other equally important issues.

Keywords: foreign policy dialogue, USA, Russia, Ukraine, negotiations, security.

* * *

УДК 327(410):929Блер

Прихненко М. І.,
аспірант історичного факультету, Донецький
національний університет ім. Василя Стуса
(Україна, Вінниця), mprikhnenko@gmail.com

«ВІЙНА БЛЕРА»: МІСЦЕ ВІЙНИ В ІРАКУ В СИСТЕМІ ОСОБИСТІСНИХ СВІТОГЛЯДНИХ ПЕРЕКОНАНЬ ТОНІ БЛЕРА

Розглянуто актуальне питання політики блеризму, а саме участі Великої Британії у війні в Іраку. Автор ставить за мету визначити її місце в системі особистісних світоглядних переконань Тоні Блера. Задля досягнення поставленої мети використовується метод системного аналізу, структурно-функціональний метод, історико-політологічний метод, синтез, дедукція і індукція, що надає можливість продемонструвати вплив особистісних якостей характеру і світогляду Тоні Блера на рішення участі держави в іракській кампанії. Війна в Іраку розглядається в межах системи особистісних світоглядних переконань і вірувань Тоні Блера. Увага акцентується на двох основних світоглядних елементах політики, на яких базується ідея блеризму в цілому – це морально-етичні переконання, які є результатом релігійності політика з одного боку і впевненість в необхідності посидати «ліберальний світ» з іншого. В даному контексті пропонується розглядати війну в Іраку в якості елемента, який повинен об'єднати ядро ліберального світу, а саме США і СС, навколо спільного ворога, який є загрозою його цінностей і стабільності.

Ключові слова: війна в Іраку, Тоні Блер, морально-етичні переконання, ліберальний світ.

Доповідь комісії сера Джона Чілкота щодо війни в Іраку, яку було оприлюднено у липні 2016 року, відновила зацікавленість як політичних, так і академічних кіл до повторного аналізу цієї проблеми, оскільки війна в Іраку є однією із найбільш неорднаних і дискусійних подій міжнародного порядку денного після розпаду біполярної системи відносин.

Альянс Тоні Блера і Джорджа Буша зруйнував всі можливі «правила», оскільки такого роду тісний союз між прем'єр-міністром-лейбористом і президентом-республіканцем-неоконсерватором не вкладається в «традиційні межі пізнання». Після подій 2001 року, ними були сформовані взаємовідносини такого формату, яких не було, напевне, із початку Першої світової війни не зважаючи на те, що за основними категоріями самоідентифікації (національні інтереси; місце, яке держава займає в світі; культура стратегічного мислення; базова ідеологічна концепція; політична культура; тощо) у держав більше відмінностей, аніж схожих між собою елементів.

У зв'язку із цим політичні кола Великої Британії, міжнародна і академічна спільноти досі не мають чіткого бачення необхідності і результатів війни, в першу чергу, для Великої Британії, оскільки, зазвичай, по-перше, критикується участь Королівства у війні, а вже по-друге сам факт війни. Результати роботи комісії Чілкота стосовно цього питання, скоріше, підтверджують дану тезу. Проблема аналізу питання Іраку ускладнюється тим, що окрім «традиційних» підстав до початку війни, як то розповсюдження зброї масового знищення і, як наслідок, загроза усталеній системі відносин, з'являються проблеми морально-етичного виміру такі як, наприклад, геноциду, безпеки особистості, порушення прав і свобод людей тощо.

У зв'язку із цими особливостями, дослідники виявляють постійну зацікавленість до аналізу конфлікту в Іраку в цілому і ролі Великої Британії і Тоні Блера зокрема. П. Хоггет у роботі «Ірак: нездійсненна місія Тоні Блера» акцентував увагу на помилковості прийнятого рішення, говорячи про його недосконалість в трьох ключових аспектах, які аналізуються в межах «раціональності», а не «моралі»: реальне співвідношення дійсної і потенційної загрози від зброї масового знищення; переоцінка «особливих відносин» із США і в цілому ролі Британії в війні; необхідність експорту демократії і західних цінностей [15].

Дослідник Дж. Ральф у роботі «Після Чілкота: «Доктрина міжнародного співтовариства» і рішення Великої Британії взяти участь у війні в Іраку» розглядає проблему участі у конфлікті через призму «Доктрини міжнародного співтовариства» і демонструє стратегію Тоні Блера по відношенню до співпраці з ООН, характеризуючи її як «Піррову перемогу» [18].

Безпосередньо етичним аспектам політики урядів Тоні Блера присвячене дослідження британських авторів Н. Вілера та Т. Дунна «Моральна Британія?» [25]. В роботі «Персоналії і зовнішня політика: рішення Тоні Блера брати участь у війні в Іраку» С. Б. Дайсон зробив спробу проаналізувати вплив особливостей характеру Тоні Блера на рішення, що приймалося, наголошуючи на наступних рисах характеру політика: впевненість у своїй здатності контролювати події, низька концептуальна складність і висока потреба у владі. Також автор

акцентує увагу на провійськовому настрої прем'єра, внутрішній концентрації і контролі з точки зору формування подій, а також відсутності в потребі аналізу великого масиву інформації [14].

Основну увагу в книзі Дж. Кемпфнера «Війни Блера» займає питання мотивації однієї з ключових засад блеристської стратегії – інтервенціонізму. Автор пропонує оригінальне, хоча й суперечливе визначення політичного кредо Тоні Блера – «гуманітарний воїн» [16].

В контексті чинного дослідження автор ставить за мету визначити місце війни в Іраку в системі особистісних світоглядних переконань Тоні Блера.

Задля досягнення поставленої мети автор використовує метод системного аналізу, який дозволяє представити «модель лідерства» Тоні Блера у вигляді цілісного явища, а також структурно-функціональний метод, історико-політологічний метод, синтез, дедукцію і індукцію, що надає можливість провести комплексний аналіз процесу прийняття рішення щодо війни в Іраку і виділити особливості, які були результатом впливу особистісних якостей характеру і світогляду Тоні Блера.

У 2002 році британським парламентарям було поставлено питання: «Чи існує достатня кількість доказів, для того щоб виправдати вторгнення в Ірак?». На це питання 86 осіб із 100 відповіли негативно [23]. Початок війни, а особливо події, які їй передували, був зустрінутий доволі негативними настроями громадян Британії. В державі було прийнято рішення брати участь у війні, незважаючи на те, що навіть в середині правлячої лейбористської партії був розкол через невизначеність щодо її доцільності.

Промови Тоні Блера, починаючи з часів «вісі зла» Джорджа Буша і закінчуючи власне інтервенцією, базуються на природній необхідності не допустити розповсюдження зброї масового знищення (ЗМЗ) і особливо надати можливість володіти нею Садаму Хусейну. Поеднавши цю ідею із ситуацією із державами «ізгоями», а також міжнародним тероризмом, на думку Тімоті Гартон Еша, з'явилася загроза національній безпеці «нашого часу».

Біограф Тоні Блера Ентоні Селдон говорив про те, що дискусії з приводу можливості потрапляння зброї масового знищення до терористів були актуальними лише на початку роботи Тоні Блера у якості прем'єр-міністра Великої Британії. Після подій 11 вересня дискусії перейшли в площину потенційних і неминучих загроз, які походили від країн «неліберального світу» [21, с. 570].

Оприлюднена у липні 2016 року доповідь Комісії Чілкота щодо війни в Іраку певною мірою переконала світову спільноту в хибності рішення розпочинати війну. Якщо проаналізувати, класифікувати і у вигляді тез викласти основні «вразливі місця», які було окреслено в результаті роботи комісії, то вони будуть мати наступний вигляд:

Ідеологічні:

– рішення було прийнято в часи певного ідеологічного вакууму і розбалансування існуючої системи міжнародних відносин;

– Тоні Блер обіцяв Джорджу Бушу підтримку, не дивлячись на обставини, в яких доведеться працювати;

– Америко-Британські відносини не постраждали б, у випадку відмови участі у війні;

Планування:

– рішення було прийнято в той час, коли мирні способи врегулювання конфлікту не були вичерпані;

– не було негайної загрози, яка походила від Садама Хусейна;

– реальність загрози, яка походила від Садама Хусейна, була переоціненою;

– Т. Блер проігнорував застереження щодо можливих «поганих» наслідків вторгнення;

– Джордж Буш проігнорував варіанти постконфліктного врегулювання, запропоновані британською стороною;

– Британська розвідка користувалася обмеженими даними;

– були відсутні законні підстави для вторгнення;

– Британська армія не була достатньо екіпірованою;

Результативність:

– не відбулося комплексного процесу постконфліктного врегулювання через відсутність стратегії;

– Уряд Британії не мав важелів впливу на союзника в процесі формування і контролю над новим керівництвом Іраку;

– Британія не досягла поставлених завдань;

– держава не докладала достатньо зусиль для того, щоб проконтролювати людські втрати з обох сторін конфлікту.

Виходячи з вище зазначеного, можна зробити висновок про те, що рішення щодо війни було достатньо імпульсивним, недостатньо проаналізованим і опрацьованим. У зв'язку із цим, виникає питання мотивів, якими користувався Т. Блер і члени його команди. Критики теорії і практики блеризму як цілісної концепції, а також теорії і практики «ліберального інтервенціонізму», як її складової, зазвичай наголошують на декількох речах:

– причини для розвитку і поглиблення «особливих відносин» між США і Великою Британією зникли разом із розпадом біполярної системи відносин;

– в процесі співпраці із США, Тоні Блер обрав стратегію підпорядкованого «пуделя Буша»;

– відродження атлантичної ідентичності, яка була складовою Британської концепції безпеки не є більше актуальною у зв'язку із трансформацією пріоритетів двох основних учасників спільноти, а саме: США (світовий лідер) і ЄС (регіональний лідер);

– британський істеблішмент досі намагається повернути державі статус гегемона часів Британської імперії, що не відповідає новим умовам міжнародного середовища, яке було сформовано після закінчення холодної війни тощо.

Подібні підходи до аналізу британо-американських відносин і війни в Іраку, як її складової, мають право на існування. Але важливо наголосити наступне. Закінчення холодної війни знову продемонструвало питання, яке постало перед державою в період після Другої світової війни, а саме проблему «кризи Британії» в контексті, в першу чергу, ідеологічного і практичного наповнення зовнішньополітичного курсу. Подібно до Вінстона Черчіля і Маргарет Тетчер, Тоні Блер зробив спробу подолати цю «кризу» вже в рамках нових умов міжнародної співпраці. Проголошена ним концепція

«Третього шляху», як складова частина блеризму, включає в себе наступні елементи (в контексті війни в Іраку), які необхідно розглядати в трьох основних вимірах:

– перший вимір – стратегічний – включає наступні ідеї: ідея «глобальної взаємозалежності» – як стрижнева ідея і як її складові: ідея «вісі зла», ідея «коаліції бажаючих»;

– другий вимір – вимір проблеми альянсів – включає концепцію «особливих відносин» із США і лідера континентальної Європи, які поєднані в концепцію «трансатлантичного мосту»;

– третій вимір – «ідеологічний» – включає концепцію «безпеки особистості», моральний інтервенціонізм і «право на захист».

Коаліції не вдалося надати жодних переконливих доказів щодо наявності і, головне, готовності Іраком використовувати зброю масового знищення (ЗМС). В тому числі через це їй не вдалося отримати широку підтримку у вигляді мандату ООН. Також відсутні докази того, що тодішній уряд Іраку мав відношення до подій 11 вересня, які були каталізатором війни. В даному контексті важливим є те, що Т. Блер мав чітке уявлення про те, що терористичні угруповання, такі як Аль-Каїда, можуть без обмежень використовувати подібну зброю у випадках, коли вони будуть її мати, а ризик її використання прямо залежить від кількості держав, які мають цю зброю [9]. При цьому природа держави, її політичний устрій мають першочергове значення. Події 11 вересня продемонстрували намір терористичних угруповань до активних дій, а тому рівень загрози лише зростає. Очільник Іраку того часу певною мірою сам сприяв загостренню ситуації. В одній із промов Т. Блер наголошував на тому, що питання ЗМС в Іраку – це тест на рішучість для міжнародної спільноти, оскільки Садам Хусейн відмовляється виконати умови міжнародної спільноти і сприяти роботі місії ООН на території Іраку [4]. У 2005 році Т. Блер говорив про те, що характеристика загрози – це і є найбільша загроза. І світ сьогодні знаходиться в смертельній небезпеці надати хибну характеристику природі нового світу. Якщо ХХ-те сторіччя пройшло відповідно до сценарію традиційного мислення, то ХХІ – є нетрадиційним в кожному аспекті існування і загрози, з якими необхідно боротися, виходять за рамки усталеної межі пізнання [6].

Важливу роль відіграє особистісне відношення Тоні Блера до Садама Хусейна. Лорд Батлер говорив про те, що Т. Блер сприймав С. Хусейна як загрозу світу і Середньому Сходу, акцентував увагу на тому, що без нього світ міг би бути кращим [12]. В промові у Білому Домі у 1998 році Тоні Блер говорив про те, що світ вже стояв перед обличчям тиранії і зараз перед особою Садама Хусейна світ повинен об'єднатися знову. Політик наголошував на тому, що дипломатичні варіанти роботи є першочерговими, але залежать вони від самого С. Хусейна, і лише від нього буде залежати їх успішність, а загроза використання сили є цілком реальним варіантом розвитку ситуації [1].

В подібному контексті в блеризмі говорили про всіх політиків і діячів, які пропагували авторитарний, диктаторський й інші стилі керівництва державою, які мали в своїй основі опору на тиранію, порушення прав

людини, відсутності свобод тощо. А тому світ повинен об'єднатися у своїй боротьбі із цим «лихом» [5].

Об'єднаний ліберальний світ, на думку прем'єра, має стати стрижнем цієї боротьби, а Велика Британія, повинна була його об'єднати. Теоретичні погляди на розвиток взаємовідносин із Європою будувалися Лондоном за схемою: реалізм – державоцентризм – міжурядовість, а із Сполученими Штатами Америка за схемою: лібералізм – «особливі відносини» – військовий союз. Концепція «трансатлантичного мосту» стала спробою оптимізації цих напрямків.

«Трансатлантичний міст» – це ті переконання, в які я вірив будучи лідером опозиції, і які лише зміцнилися за ті два роки, які я очолюю уряд. Відносини між Британією та Америкою завжди будуть мати ключову роль, але коли Європа і Америка разом, коли вони усвідомлюють що те що їх зближує більш важливе ніж те що роз'єднує, світ стає кращим, більш стабільним більш благополучним» [17].

Впевненості в необхідності впровадження даної концепції виступала й спорідненість ідейно-політичних традицій, на яких базувалася «новий лейборизм» Т. Блера, «нова прогресивна демократія» Б. Клінтона, а також погляди лідерів лівого центру, що надало змогу налагодити політичний діалог під час першої каденції роботи британського прем'єра відповідно до спільних ідеологічних засад.

Постійно акцентуючи свою увагу на тривалій історії співпраці із США, Т. Блер зауважив те, що позиція «евроскептицизму» не відповідає сучасним реаліям та національним інтересам держави. Політик наголошував на тому, що постійна необхідність обирати між двома найближчими союзниками послабляє позицію не тільки держав та організацій-партнерів, а й ліберального порядку на міжнародній арені. Подібними заявами він намагався отримати підтримку в процесі розвитку взаємовідносини по лінії Вашингтон – Лондон – Брюссель, а також зменшити напругу, яка склалася за часів біполярного протистояння.

Міністр закордонних справ Британії Робін Кук акцентував увагу на тому, що найкращі уявлення Тоні Блера про відносини із США полягають в тому, що вони відіграють роль «мосту» у відносинах із Європою [11, с. 133].

У 1997 році Т. Блер зазначив, що не можна обирати між: бути сильними в Європі і бути сильними з США. Мета Сполученого Королівства повинна виражатися в спробі поглибити відносини із обома партнерами на всіх рівнях [2]. Хоча необхідно пам'ятати про певний тиск реалполітики Лондона по відношенню до США, яке Тоні Блер охарактеризував як угоду, предметом якої була можливість впливу на політику партнера в обмін на свою лояльність до нього [3].

В ідеалі, «трансатлантичний міст» (в контексті війни в Іраку) повинен був відігравати як ідеологічну, так і практично спрямовану роль. З ідеологічної точки зору він виступав у якості гаранту захисту ліберальних цінностей.

З практичної точки зору «міст» повинен був:

- виступити у якості гаранту сильного впливу Великої Британії як на континенті, так і у стосунках із США;
- подолати «евроскептичні» настрої всередині Сполученого Королівства;

– бути певною «димовою завісою» для Лондона в політиці по відношенню до ЄС: тобто акцентувати і приховувати саме ті питання порядку денного, які для нього вигідні чи ні на даний момент;

– відігравати роль елемента, який «пов'язує» Європу і США в процесі прийняття рішень і впровадження зовнішньої політики;

– бути елементом спільної безпекової політики;

– підсилити позиції ЄС на міжнародній арені;

– подолати тенденцію до односторонніх дій, що було притаманно США в зазначений період.

В теорії, війна в Іраку повинна була стати тією ідеєю, яка зможе поєднати ліберальні держави в єдину спільноту, яка буде спрямовувати свої зусилля на досягнення поставлених завдань захисту ліберальних цінностей і розвитку ліберального світу. На практиці, через наявність різних концептуальних підходів у США і Британії з одного боку і, в першу чергу, Німеччині і Франції з іншого, акценти зміщувалися в сторону «особливих відносин». І подібний розподіл на англо-саксонські і континентальні держави було закріплено в промові 2003 року [13].

Дані розбіжності можна проілюструвати, наприклад, уявленнями Франції щодо США, яка вважає державу монополістом використання сили, який хоче переформатовати світ і міжнародні інститути відповідно до своїх уявлень і правил з метою підсилення влади і покращення свого становища на міжнародній арені. Стратегію національної безпеки США 2000 року, зазвичай, розглядають у якості загрози атлантичному співтовариству, а посередництвом Лондона сприймають із підозрою через належність до різних суспільних моделей і політичних традицій. Жак Ширак говорив про те, що війна – це завжди найгірше з рішень, тому що вона приносить смерть і страждання, і будь-яка окупація Іраку виявиться кошмаром [13]. Війна в Іраку продемонструвала стратегічні, політичні і ідеологічні розбіжності між континентальною Європою і Британією з одного боку, і дала новий поштовх до розвитку американо-британських відносин.

На думку Тоні Блера, сьогодні дії держави на міжнародній арені обумовлені тонким поєднанням сприяння досягнення власних цілей і захистом тих цінностей, які шанує ліберальний світ. Аспект захисту моралі і етики, поширення цінностей свободи, верховенства закону, прав людини і відкритого суспільства, виступає фактором, який повинен бути інтегрований в національну свідомість і національні інтереси держав [5]. В телевізійному інтерв'ю на питання «Чи можна зараз зупинити війну?» Тоні Блер наголосив на тому, що це не війна проти Іраку, це війна проти Садама Хусейна, проти нього і його еліт, які грабували країну, які живуть в багатих палацах в той час, коли люди голодують, в той час коли 60% населення Іраку залежить від продовольчої допомоги, яких придушують і зневажають. Це війна проти нього, і вона може бути закінчена лише у випадку, коли С. Хусейн залишить пост очільника. Ми робимо це для народу Іраку, який заслуговує на краще [24].

Моральний імператив є доволі міцним у світоглядній картині Т. Блера і саме він, зазвичай, критикується його опонентами і дослідниками. Сформований в рамках релігійних переконань моральний імператив

Тоні Блера базується на ворожості до будь-яких факторів, які суперечать ліберальним цінностям і які повинні бути знищені. Критики моралізму – як однієї із причин початку війни, зазвичай, акцентують увагу на двох аспектах. По-перше – це дуже розмиті поняття інтенсивності і наполегливості використання даного імперативу у якості дієвого інструменту вирішення питань порядку денного (зазвичай порівнюють інтенсивність участі держави у двох кризах в Югославії, а також згадують її участь в процесі протистояння бідності в Африці). По-друге – мова йде про мораль, яка була окреслена в творі Ф. Достоевського «Злочин та покарання». Мова йде про «моральність» вбивства певної кількості людей за захисту іншої кількості. В межах чинної роботи, немає завдання надати оціночну характеристику моральності політики Т. Блера. Завданням є продемонструвати те, яке місце вона займає у системі поглядів і дій. А тому важливим тут є те, що моральний імператив було сформовано не для виправдання інтервенції, а раніше. У 1992 році, коментуючи ситуацію в Боснії, Т. Блер наголосив на тому, що банальне зачинення дверей для біженців є зрадою довгострокових стратегічних інтересів Європи [7]. Це твердження також є ілюстрацією того, що, використовуючи силу спільноти, можна досягти більших результатів на відміну від односторонніх дій [19, с. 52]. В період, коли авіа удари призвели до захоплення заручників у 1995 р., Т. Блер наголосив на тому, що міжнародне співтовариство тепер немає жодного права покарати Боснію і піддатися цьому примусовому шантажу [8]. Підозра в розмитості морально-етичних імперативів, а також непослідовність діяльності не можуть бути чинниками, які б нівелювали можливість втручання. Усталені роками загальноприйняті моральні цінності не обов'язково повинні відповідати проголошеним моральним цінностям і принципам окремих людей і навпаки. Через це діяльність і використання морального імперативу є індивідуальним і залежить від кожної окремої ситуації, а наявність інших більш прагматичних інтересів не заважають, а інколи й підсилюють цей імператив [22].

У 2003 році Тоні Блер сказав: «Вважають, що мої дії – результат впливу американської сторони. Але правда ще гірше – я справді вірю в те, що роблю» [20, с. 1]. У 2009 році він знову підтвердив свою прихильність до жорстких дій по відношенню до Садама Хусейна, знову наголосивши на тому, що ця війна була необхідною [10].

Дж. Кампфнер говорив про те, що впевненість Тоні Блера у вірності своїх власних переконань зростала з кожною військовою операцією [16]. А. Селдон відзначає, що події 11 вересня були шоком для всього світу і поштовхом до пошуку нової ідентичності для Тоні Блера [21, с. 498]. В той же час, він наполягає на тому, що не лише Герберт Джон Гладстон знаходився під впливом релігійних переконань. Парадокс Т. Блера полягає в тому, що релігія з одного боку просвітлює політика, а з іншого затуманює його. А тому він активно прагнув стримувати антимусульманські настрої в період після атак Аль-Каїди [21, с. 516–517].

Критикуючи війни в Іраку, зазвичай, наголошують на неоднозначності результатів в контексті практичної політичної діяльності. Акцент роблять на людських

і фінансових втратах, відсутності вагомої доказової бази, відсутності підтримки зі сторони світової спільноти, помилках в процесі планування початку війни, відсутність чіткої стратегії пост конфліктного врегулювання, а також ролі «веденого», яку відіграла Велика Британія в цій війні. На наш погляд, за критикою конкретних результатів забувають про більш важливий особистісний вимір і більш довгострокові стратегічні цілі, які переслідував Тоні Блер, погоджуючись на участь. На наш погляд, британський дослідник Дж. Кампфнер назвавши своє дослідження «ліберального інтервенціонізму» Тоні Блера «Війни Блера» мав рацію, оскільки рішення щодо війни в Іраку було персоналізоване політиком. Війна в Іраку стала свідченням глибоких морально-етичних переконань британського прем'єра, які стали результатом його релігійності, а також віри в виключне значення ліберальних цінностей і необхідності поглиблення інтеграції ліберального світу. Необхідно зазначити те, що моральний імператив Тоні Блера було сформовано завдог до початку іракської кампанії, а кожний з конфліктів, в вирішенні яких Британія брала участь лише підсилював впевненість політика в необхідності захисту ідеологічного базису ліберального світу шляхом застосування жорсткої сили. Морально-етична складова британської зовнішньої політики в контексті війни в Іраку мала стати об'єднуючою ланкою, яка б поєднала три основні стовпи ліберального світу: Британію, Сполучені Штати і ЄС на одній ціннісній основі, яка повинна була невідловати різницю в підходах до визначення їх стратегічних завдань і цілей.

Список використаних джерел

1. Blair T. «Arrival Ceremony Speech at the White House» / T. Blair [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://collections.europarchive.org/tna/20040315011120/http://pm.gov.uk/output/Page1152.asp>.
2. Blair T. Prime Minister's speech to Foreign Office Conference / T. Blair [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://collections.europarchive.org/tna/20040315011120/http://pm.gov.uk/output/Page1765.asp>.
3. Blair T. Prime Minister's speech to Foreign Office Conference / T. Blair [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.theguardian.com/politics/2003/jan/07/foreignpolicy.speeches>.
4. Blair T. Speech at the Lord Mayor's Banquet / T. Blair [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20070701080624/http://www.pm.gov.uk/output/Page1070.asp>.
5. Blair T. Speech given to the Economic Club in Chicago / T. Blair [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yalejournal.org/wp-content/uploads/2011/01/094201blair.pdf>.
6. Blair T. Speech to Sedgefield constituency / T. Blair [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.theguardian.com/politics/2004/mar/05/iraq.iraq>.
7. Blair T. Speech to the House of Commons / T. Blair [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.publications.parliament.uk/cgibin/newhtml_hl?DB=semukparl&STEMMER=en&WORDS=tony%20blair&ALL=&ANY=&PHRASE=&CATEGORIES=&SIMPLE=&SPEAKER=Tony%20Blair&COLOUR=red&STYLE=s&ANCHOR=Debate-1_spnw34&URL=/pa/cm199293/cmhansrd/1992-11-30/Debate-1.html#Debate-1_spnw34.
8. Blair T. Speech to the House of Commons [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.publications.parliament.uk/cgibin/newhtml_hl?DB=semukparl&STEMMER=en&WORDS=tony%20blair&ALL=&ANY=&PHRASE=&CATEGORIES=&SIMPLE=&SPEAKER=Tony%20Blair&COLOUR=red&STYLE=s&ANCHOR=Debate-1_spnw8&URL=/pa/cm199495/cmhansrd/1995-05-31/Debate-1.html#Debate-1_spnw8.
9. Blair, T. Oral evidence before the Iraq Inquiry / T. Blair [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iraqinquiry.org.uk/transcripts/oralevidence-bydate/100129.aspx>.

10. Butt, R., Norton-Taylor R. Tony Blair admits: I would have invaded Iraq anyway / R. Butt, R. Norton-Taylor // The Guardian [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.theguardian.com/uk/2009/dec/12/tony-blair-iraq-chilcot-inquiry>.

11. Cook R. The Point of Departure / R. Cook. – New York: Simon & Schuster, 2003. – 416 p.

12. Cooper Ch. Chilcot report: Tony Blair 'really believed' Saddam Hussein had WMDs, Lord Butler says / Ch. Cooper [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/chilcot-report-ony-blair-iraq-war-inquiry-saddam-hussein-evidence-weapons-mass-destruction-lord-a7118696.html>.

13. Debate on a Motion to Approve the Actions of Her Majesty's Government on Iraq [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.washingtonpost.com/wpdyn/content/article/2007/03/11/AR2007031101091_pf.html

14. Dyson S. B. Personality and foreign policy: Tony Blair's Iraq decision / S. B. Dyson // Foreign policy analysis. – 2006. – Vol.2. – P.289–306.

15. Hoggett P. Iraq: Blair's Mission Impossible / P. Hoggett // The British Journal of Politics and International Relations. – 2005. – Vol.7. – P.418–428.

16. Kampfner J. Blair's Wars / J. Kampfner. – L.: Free press, 2004. – 367 p.

17. President Bush and Prime Minister Tony Blair Press conference given at Halton House in Halton England at July 19 2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.whitehouse.gov/news/releases/2001/07/print/20010719-5.html.

18. Ralph J. After Chilcot: The «Doctrine of International Community» and the UK Decision to Invade Iraq / J. Ralph // The British Journal of Politics and International Relations. – 2011. – Vol.13. – P.304–325.

19. Richards P. Tony Blair in His Own Words / P. Richards. – L.: Politico, 2004. – 368 p.

20. Riddell P. Hug them close: Blair, Clinton, Bush and the «special relationship» / P. Riddell. – Politico's Publishing Ltd, 2003. – 336 p.

21. Seldon A. Blair / A. Seldon – L.: Free Press, 2004. – 800 p.

22. Smith C. Selective humanitarianism: in defense of inconsistency / C. Smith // Ethics and Foreign Intervention / [Edited by Chatterjee D., Scheid D.]. – Cambridge, 2003. – P.43–46.

23. The Sunday Times, February 24th 2002. In Blair's War: Institutional and Individual Determinants of the British Choice in Iraq. Stephen Benedict Dyson and Brianna K. Lawrence. Prepared for Presentation at the 46th Annual Convention of the International Studies Association, Hilton Hawaiian Village, Honolulu, Hawaii. 1st – 5th March 2005.

24. Tony Blair's interview with Arabic Television [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://collections.europarchive.org/tna/20040315011120/http://pm.gov.uk/output/Page3434.asp>.

25. Wheeler N.J., Dunne T. Moral Britannia? Evaluating the Ethical Dimension in Labour's Foreign Policy / N. J. Wheeler, T. Dunne [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fpc.org.uk/publications/MoralBritannia>.

Prykhenko M. I., PhD student at the Faculty of History, Vasyli' Stus Donetsk National University (Ukraine, Vinnytsya), mprikhenko@gmail.com

«Blair's War»: Iraq war in the Tony Blair's system of personal world view beliefs

The present article is devoted to the problem of the Great Britain participation in the Iraq war – on of the most important issue of Tony Blair foreign policy. The aim of the article is to define the place of the war in the T. Blair's system of personal world view beliefs. In the article the author uses the following methods: system analysis, structural and functional methods, synthesis, deduction and induction. All these methods provide an opportunity to demonstrate the influence of Tony Blair personal qualities and beliefs on the State decision to support the war. In the article the Iraq war is investigated as a part of the Tony Blair's system of personal ideological beliefs. The attention is focused on two main elements which form the blerism ideology in general. There are moral and ethical beliefs as the result of Tony Blair religiosity on the one hand and the belief to unite the «liberal world» on the other hand. In this context, it is proposed to consider the war in Iraq as an element that must unite the United States and the EU as the pillars of this world over a common enemy which threatened values and stability of this system.

Keywords: war in Iraq, Tony Blair, moral and ethical beliefs, liberal world.

***